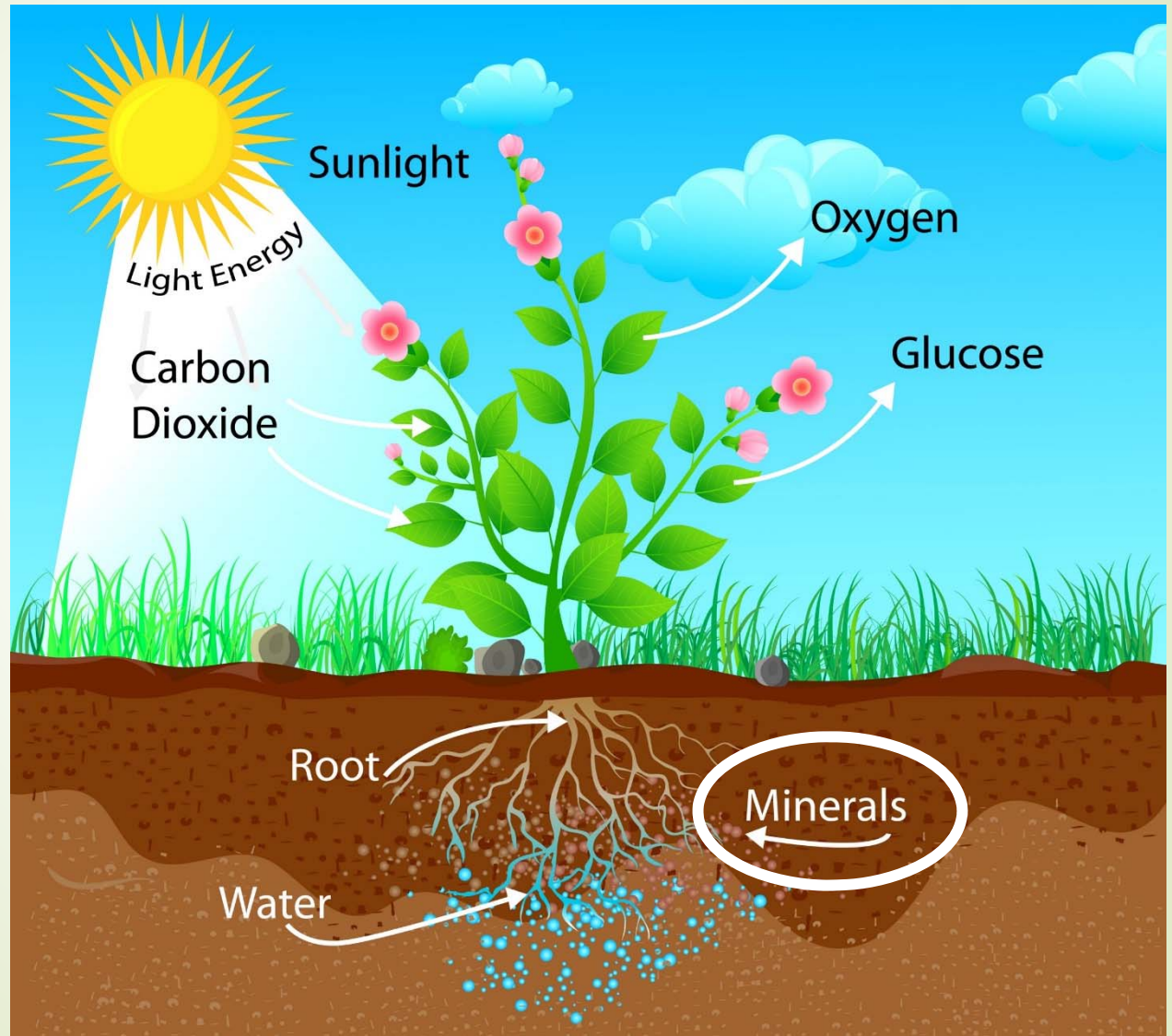

Cvičení z fyziologie rostlin

6. Fotosyntéza

Co je fotosyntéza?

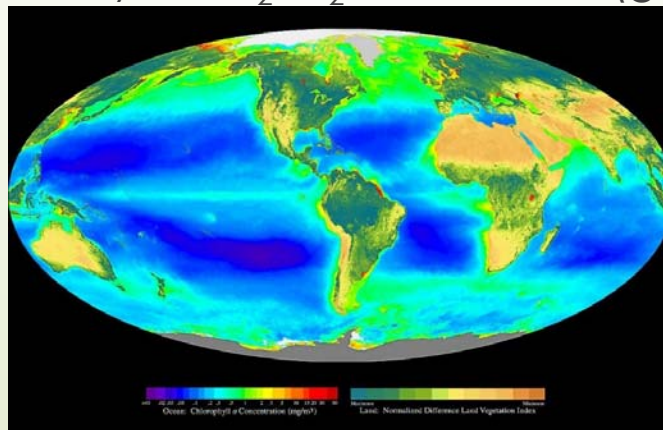
Význam fotosyntézy

➤ Rostlina

- Fixace energie a CO_2 , zásobní látky, meziprodukty
- Růst, tvorba biomasy
- Zelené části rostlin přes den – hlavní zdroj energie pro metabolismus

➤ Prostředí

- Základní zdroj C-látek
- Primární produkce (rostlin, porostů, ekosystémů, biosféry)
- Změny CO_2/O_2 v atmosféře (global. klima – historie/součas.)

Měření rychlosti fotosyntézy

➤ Gravimetrické metody

(přírůstek hmotnosti fotosynt. objektu, hromadění asimilátů)

➤ Voluntometrické metody

(změny tlaku a objemu – kapilára napojená na komoru s objektem)

➤ Gazometrické metody

(IRGA [CO_2 , H_2O] napojen na komoru s objektem)

➤ Oxymetrické metody

(O_2 elektroda/optoda, koncentrace O_2 v kapalném vzorku)

➤ Fluorometrické metody – primární procesy f.

(fluorometr, měření indukované fluorescence chlorofylu)

➤ Metody dálkového průzkumu – nepřímé metody

(UAV/satelitní snímkování - *odhad* aktuální aktivity a základě vegetačních indexů [obsah Chl, vlhkost,..])

Měření rychlosti fotosyntézy

- **Gravimetrické metody**
(přírůstek hmotnosti fotosynt. objektu, hromadění asimilátů)
- **Voluntometrické metody**
(změny tlaku a objemu – kapilára napojená na komoru s objektem)
- **Gazometrické metody**
(IRGA [CO_2 , H_2O] napojen na komoru s objektem)
- **Oxymetrické metody**
(O_2 elektroda/optoda, koncentrace O_2 v kapalném vzorku)
- **Fluorometrické metody – primární procesy f.**
(fluorometr, měření indukované fluorescence chlorofylu)
- **Metody dálkového průzkumu – nepřímé metody**
(UAV/satelitní snímkování - *odhad* aktuální aktivity a základě vegetačních indexů [obsah Chl, vlhkost,..])

Měření rychlosti fotosyntézy

- **Gravimetrické metody**
(přírůstek hmotnosti fotosynt. objektu, hromadění asimilátů)
- **Voluntometrické metody**
(změny tlaku a objemu – kapilára napojená na komoru s objektem)
- **Gazometrické metody**
(IRGA [CO_2 , H_2O] napojen na komoru s objektem)
- **Oxymetrické metody**
(O_2 elektroda/optoda, koncentrace O_2 v kapalném vzorku)
- **Fluorometrické metody – primární procesy f.**
(fluorometr, měření indukované fluorescence chlorofylu)
- **Metody dálkového průzkumu – nepřímé metody**
(UAV/satelitní snímkování - *odhad* aktuální aktivity a základě vegetačních indexů [obsah Chl, vlhkost,..])

Měření rychlosti fotosyntézy

- Gravimetrické metody
(přírůstek hmotnosti fotosynt. objektu, hromadění asimilátů)
- Voluntometrické metody
(změny tlaku a objemu – kapilára napojená na komoru s objektem)
- Gazometrické metody
(IRGA [CO₂, H₂O] napojen na komoru s objektem)
- **Oxymetrické metody**
(O₂ elektroda/optoda, koncentrace O₂ v kapalném vzorku)
- Fluorometrické metody – primární procesy f.
(fluorometr, měření indukované fluorescence chlorofylu)
- Metody dálkového průzkumu – nepřímé metody
(UAV/satelitní snímkování - *odhad* aktuální aktivity a základě vegetačních indexů [obsah Chl, vlhkost,..])

Měření rychlosti fotosyntézy

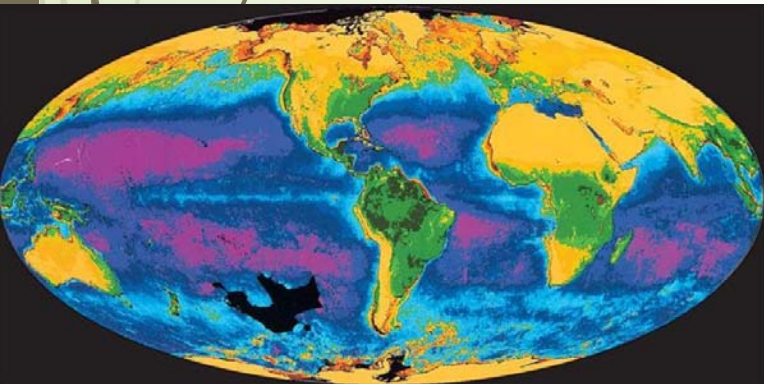
- Gravimetrické metody
(přírůstek hmotnosti fotosynt. objektu, hromadění asimilátů)
- Voluntometrické metody
(změny tlaku a objemu – kapilára napojená na komoru s objektem)
- Gazometrické metody
(IRGA [CO_2 , H_2O] napojen na komoru s objektem)
- Oxymetrické metody
(O_2 elektroda/optoda, koncentrace O_2 v kapalném vzorku)
- **Fluorometrické metody** – primární procesy f.
(fluorometr, měření indukované fluorescence chlorofylu)
- Metody dálkového průzkumu – nepřímé metody
(UAV/satelitní snímkování - *odhad* aktuální aktivity a základě vegetačních indexů [obsah Chl, vlhkost,..])

Měření rychlosti fotosyntézy

- Gravimetrické metody
(přírůstek hmotnosti fotosynt. objektu, hromadění asimilátů)
- Voluntometrické metody
(změny tlaku a objemu – kapilára napojená na komoru s objektem)
- Gazometrické metody
(IRGA [CO_2 , H_2O] napojen na komoru s objektem)
- Oxymetrické metody
(O_2 elektroda/optoda, koncentrace O_2 v kapalném vzorku)
- Fluorometrické metody – primární procesy f.
(fluorometr, měření indukované fluorescence chlorofylu)
- **Metody dálkového průzkumu** – nepřímé metody
(UAV/satelitní snímkování - *odhad* aktuální aktivity a základě vegetačních indexů [obsah Chl, vlhkost,..])

Měření rychlosti fotosyntézy gazometricky

- Měříme pokles koncentrace CO_2 v okolí rostliny vyvolaný fotosyntetickou fixací molekul CO_2 .
- Hlavním analytickým přístrojem je IRGA

Měření celkové fotosyntetické bilance (orgán, rostlina porost)

- Čistá fotosyntéza

$$P_n = P_G - R \quad [\mu\text{mol CO}_2 \text{ m}^{-2} \text{ s}^{-1}] - \text{CO}_2 \text{ vždy uvádíme}$$

R - respirace

P_G - hrubá fotosyntéza

P_N - čistá fotosyntéza

Měření rychlosti fotosyntézy gazometricky

Faktory ovlivňující rychlost fotosyntézy:

- Teplota
- Záření – intenzita, spektrální složení
- Koncentrace CO_2 , O_2
- Dostupnost vody
- Dostupnost minerálních živin – N, P, ...
- Stupeň ontogeneze (počet a velikost asimilačních orgánů)
- Fyziologický stav rostlin (např. působení stresu)
  - Adaptace (obsah chl vs. záření, fotoochranné mechanismy)

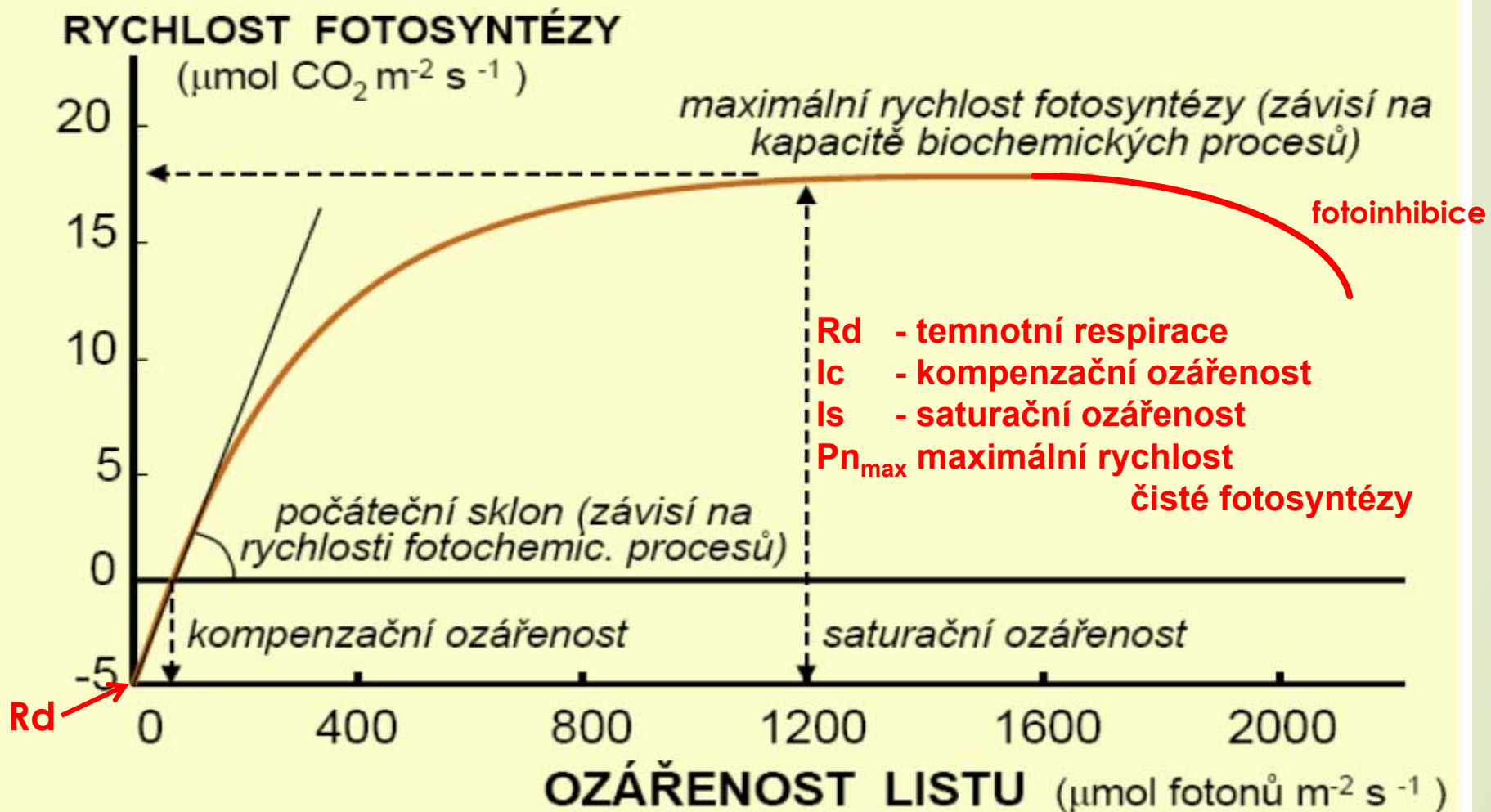
Světelná křivka fotosyntézy měřena gazometricky

- Měření P_n za různých intenzit ozáření (0 – 2000 $\mu\text{mol m}^{-2} \text{s}^{-1}$)
- Princip:
Zjištění aktuálního stavu fotosyntetického aparátu rostlin na základě stanovení závislosti mezi rychlostí čisté fotosyntézy a množstvím dostupného záření
  - >> světelná křivka fotosyntézy
Light response curve (LRC, LC), PI curve
- Parametry (R_d , I_c , I_s , $P_{n_{\max}}$)
- Ozáření
– světelné záření dopadající na fotosynteticky aktivní části rostlin (E , I , $PPFD$,...)
  - W m^{-2}
  - $\mu\text{mol (foton) m}^{-2} \text{s}^{-1}$

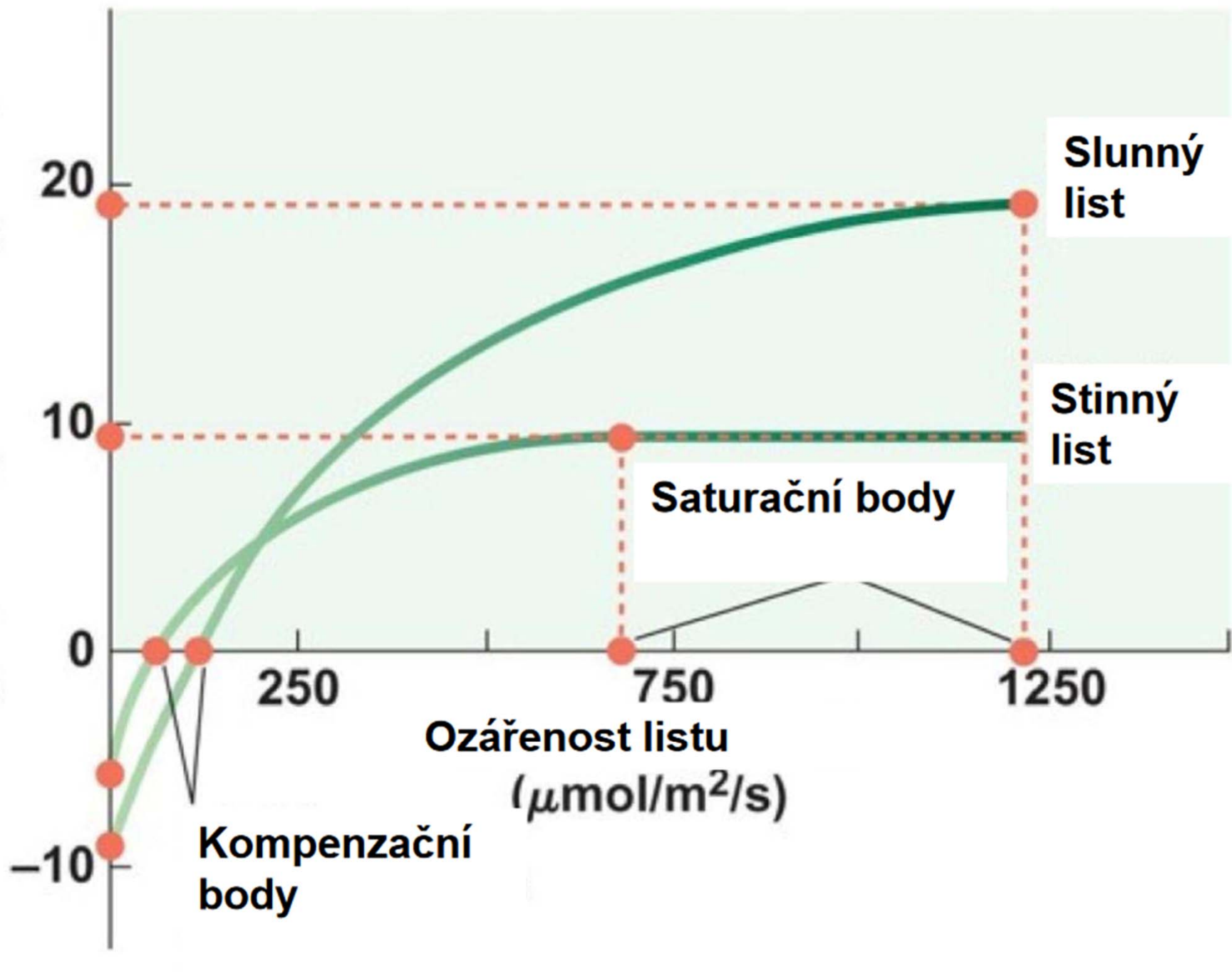

Světelná křivka fotosyntézy

Závislost rychlosti čisté fotosyntézy (= příjmu CO_2) na ozáření listu – „světelná křivka“ fotosyntézy

Rychlost čistého příjmu CO₂ ($\mu\text{mol}/\text{CO}_2/\text{m}^2/\text{s}$)

Praktické návody

Úloha:

Reakce fotosyntézy rostlin na světlo: Měření světelné křivky fotosyntézy

Princip:

Rychlost procesů fotosyntézy může sloužit jako dobrý indikátor celkového fyziologického stavu rostliny a také může ukazovat schopnost rostlin přizpůsobit se různým faktorům prostředí. Důležitou a často používanou metodou, která zjistí aktuální stav fotosyntetického aparátu rostlin je stanovení závislosti mezi rychlostí fotosyntézy a množstvím dostupného záření (= energie pro fotosyntetické procesy) takzvané světelné křivky fotosyntézy.

Cíle:

Experiment 1:

Zjistit důsledky nedostatku minerálních živin (N, P a Fe) na procesy fotosyntézy u rostliny kukuřice.

Experiment 2:

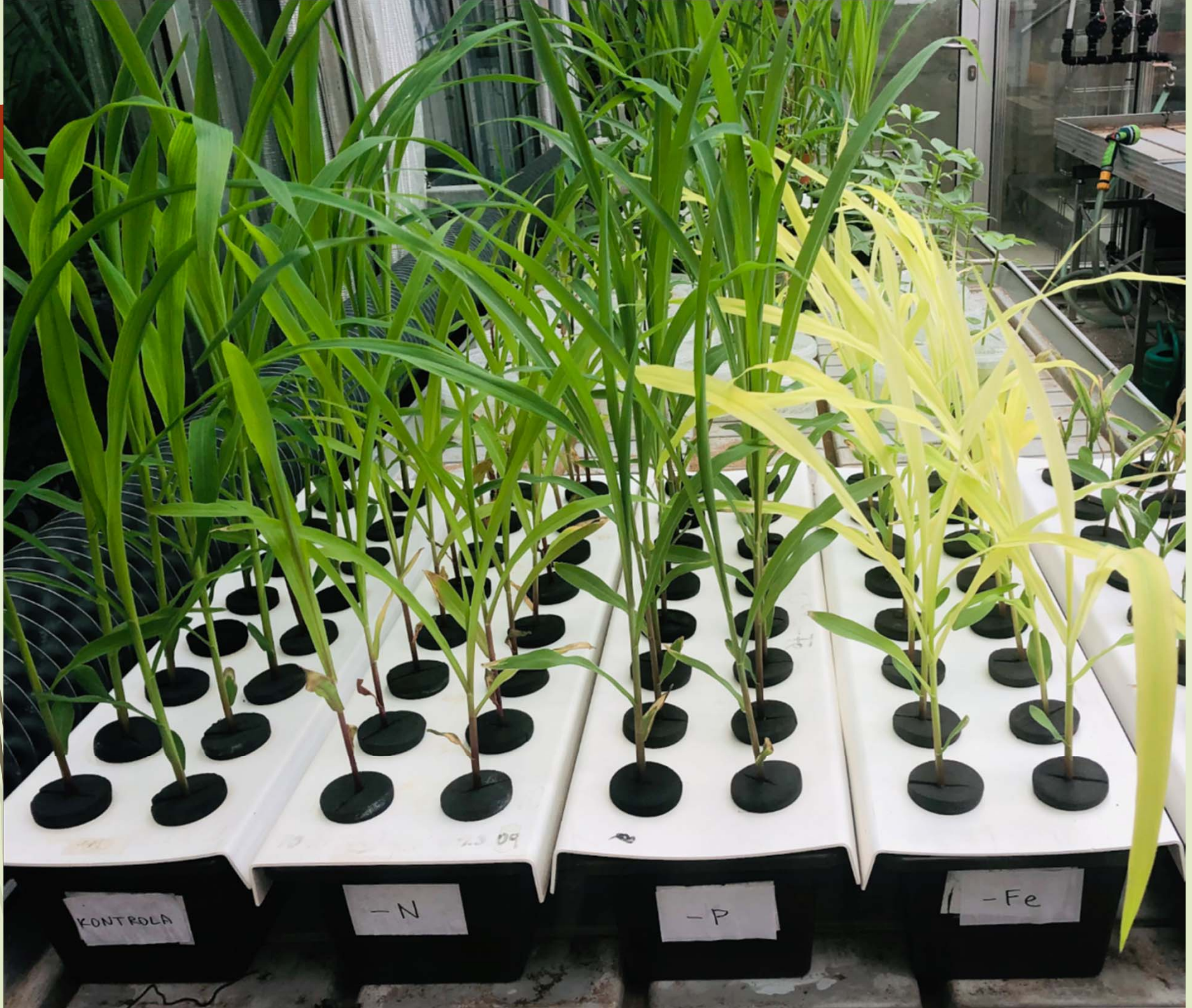
Zjistit odlišnosti fungování fotosyntetického aparátu u rostlin přizpůsobených různé dostupnosti záření v prostředí.

Rostlinný materiál:

Experiment 1: rostliny kukuřice (*Zea mays*) pěstované při deficienci minerálních živin – N, P, Fe

Experiment 2: rostliny slunečnice (*Helianthus annuus*) pěstované za vysoké (slunná varianta) a nízké (stinná varianta) dostupnosti záření

KONTROLA

-N

-P

-Fe

HL

LL

Úloha:

Reakce fotosyntézy rostlin na světlo: Měření světelné křivky fotosyntézy

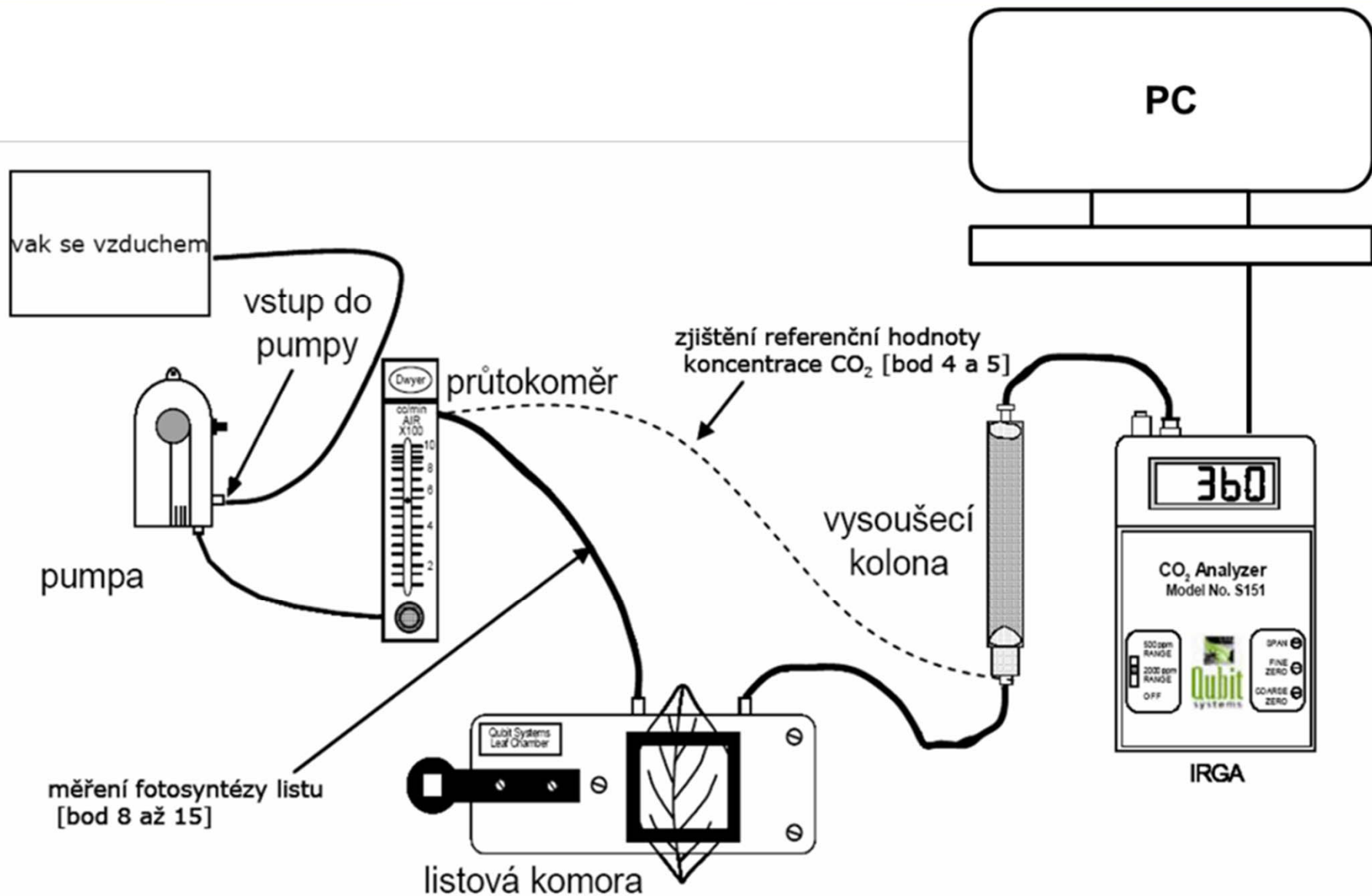
Měřicí aparatura:

Stavebnicový systém na měření výměny plynů mezi rostlinami a prostředím (Qubit Systems, Kanada). Systém zahrnuje:

- IRGA analyzátor
- trubicový průtokoměr (rotametr)
- membránové čerpadlo
- kolona s vysoušedlem pro absorpci vodní páry
- plastový vak naplněný vzduchem (zdroj CO₂ o konstantní koncentraci)
- zdroj záření s plynulou regulací (světlo emitující diody - LED)
- uzavíratelná komora pro vzorky listů
- mřížka pro stanovení velikosti listové plochy

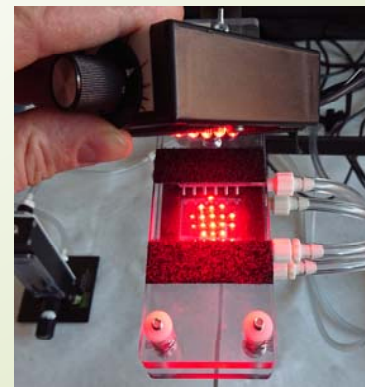
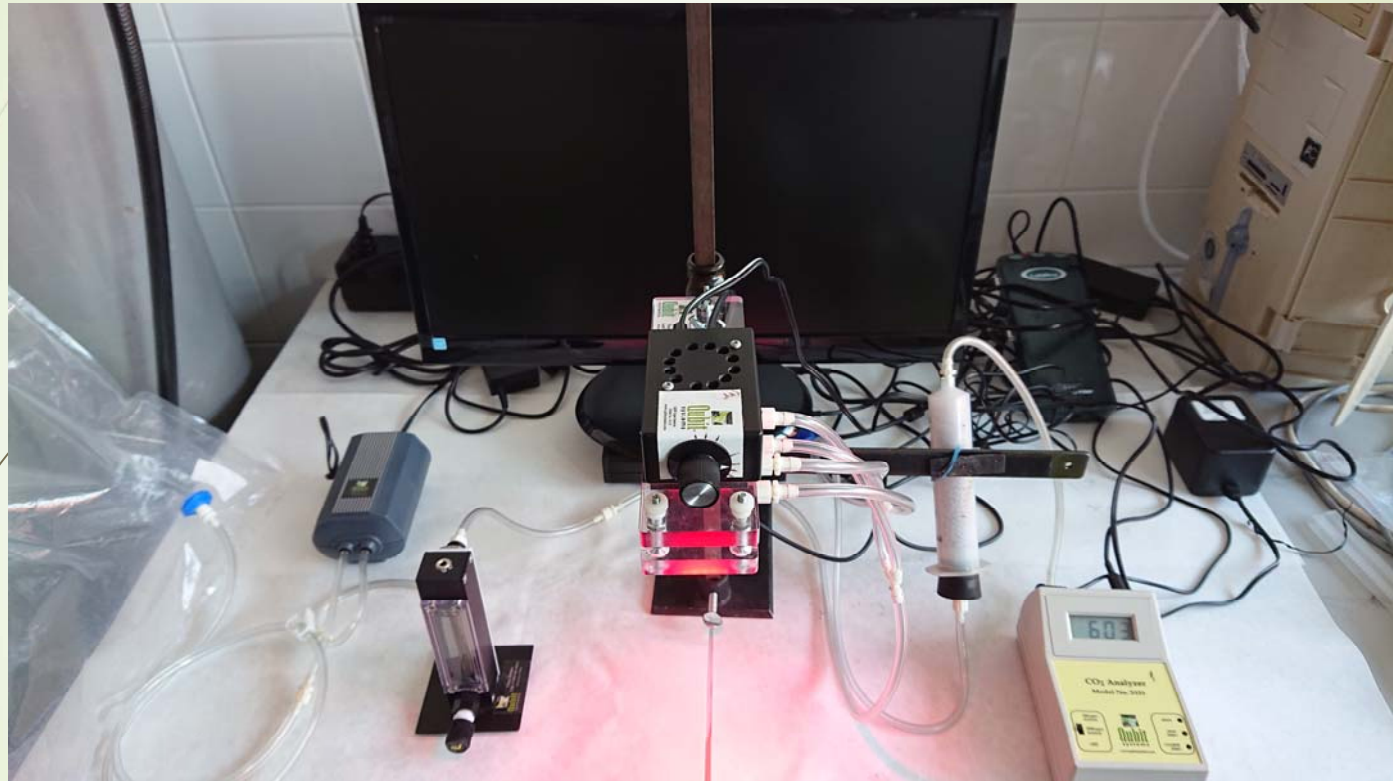

Měřicí gazometrická aparatura

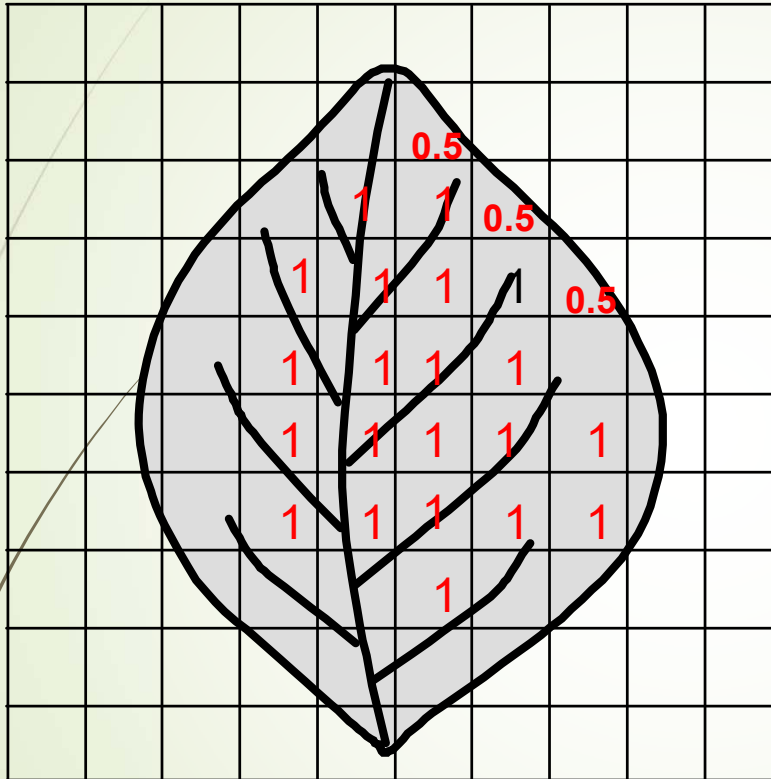

Měřicí gazometrická aparatura

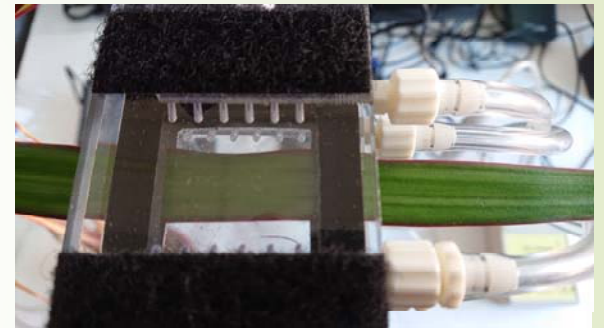
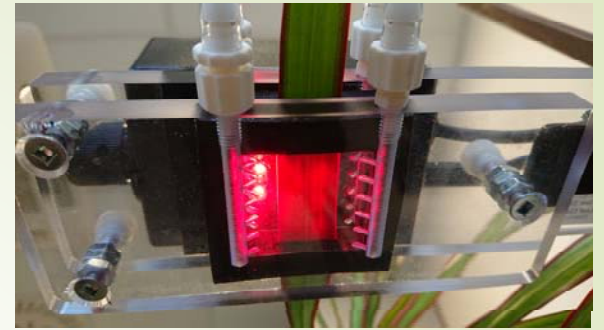

Měření světelné křivky fotosyntézy

1. Propojte součásti systému podle schématu a zapněte IRGA
2. Změřte referenční koncentraci CO₂
  - propojte výstup z průtokoměru přímo k vysoušecí koloně
  - seřídte průtokoměr na tok 0.3 l/min
  - počkejte na ustálení signálu z IRGA, odečtěte hodnotu koncentrace CO₂ (ppm)
3. Připojte listovou komoru do systému, umístěte do ní list a těsně uzavřete
4. Na listovou komoru připojte světelný zdroj
5. Zapněte světelný zdroj na maximální hodnotu (1200 a pozorujte změny koncentrace CO₂)
6. Počkejte na ustálení signálu z IRGA, odečtěte hodnotu koncentrace CO₂ a запиšte do tabulky
7. Upravte intenzitu ozáření na nižší hodnotu dle tabulky (80, 60, 40, 20, 10%) a měření dle bodu 5 a 6 opakujte.
8. Nakonec zdroj vypněte a listovou komoru zastiňte pro měření (dle bodu 5 a 6) za tmy.
9. Pomocí mřížky změřte a запиšte plochu listu v komoře

suma / 4 = [cm²]

PPFD [$\mu\text{mol m}^{-2} \text{s}^{-1}$]	CO ₂ (ref) [$\mu\text{mol CO}_2 \text{mol}^{-1}$]	CO ₂ (analysed) [$\mu\text{mol CO}_2 \text{mol}^{-1}$]	ΔCO_2 [$\mu\text{mol CO}_2 \text{mol}^{-1}$]	průtok (f) [l min^{-1}]	listová plocha [m^2]	Pn [$\mu\text{mol (CO}_2) \text{m}^{-2} \text{s}^{-1}$]

Výpočet:

1. Vypočítejte rozdíl mezi referenční koncentrací CO₂ a koncentrací v analyzovaném vzorku ($\Delta\text{CO}_2 = \text{reference} - \text{vzorek}$)
2. Převed'te ΔCO_2 z jednotek ppm na $\mu\text{mol CO}_2 \text{l}^{-1}$ podle vzorce:

$$\frac{\Delta\text{CO}_2}{22,415 * \left(\frac{T + C}{T}\right)}$$

kde C je teplota v °C a T je absolutní teplota (273 K).

Např. při teplotě 20°C a když ΔCO_2 je 40 ppm, tak ΔCO_2 je 1,66 $\mu\text{mol CO}_2 \text{l}^{-1}$.

3. Vynásobte hodnotu ΔCO_2 průtokem (l s^{-1}). Nakonec vyjádřete rychlost výměny CO₂ na listovou plochu. Rychlost čisté fotosyntézy tedy v závěru získáte v jednotkách $\mu\text{mol CO}_2 \text{m}^{-2} \text{s}^{-1}$.

Úloha:

Reakce fotosyntézy rostlin na světlo: Měření světelné křivky fotosyntézy

Prezentace získaných dat

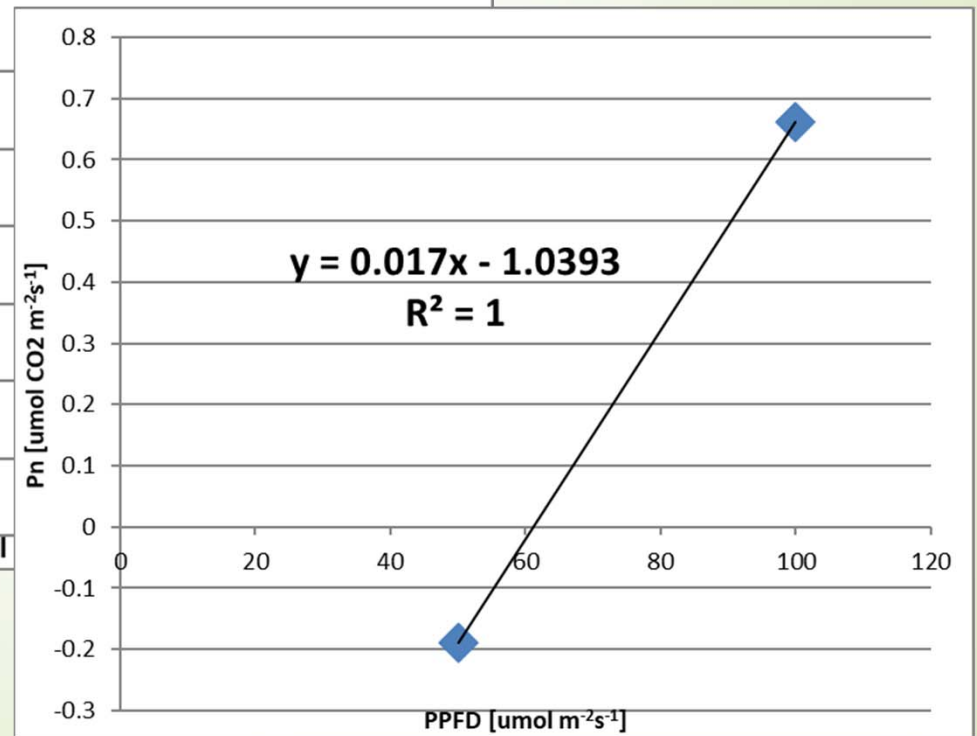
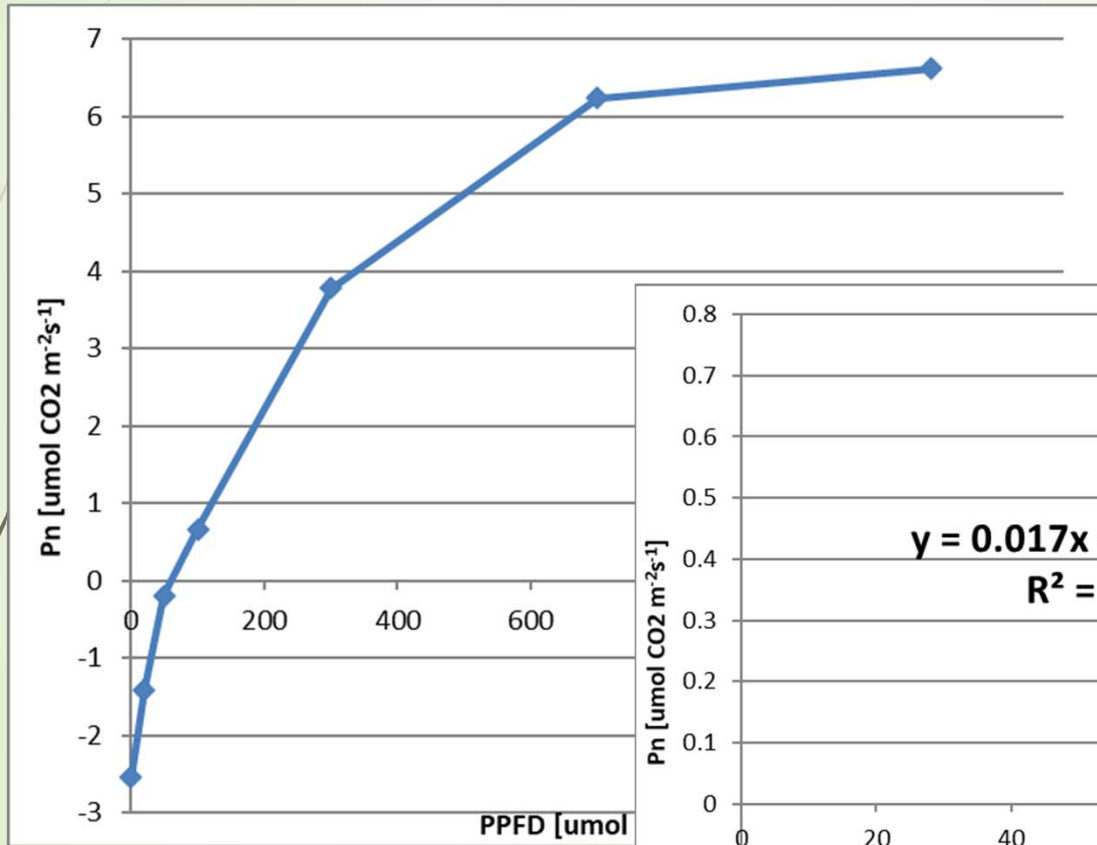
1. Výsledková měřicí tabulka ve formě uvedené výše.
2. Z naměřených a vypočítaných hodnot vytvoříme v počítači grafickou závislost mezi množstvím fotosynteticky aktivního záření (PPFD, $\mu\text{mol m}^{-2} \text{s}^{-1}$) na ose X a rychlostí čisté fotosyntézy (P_n , $\mu\text{mol CO}_2 \text{ m}^{-2} \text{s}^{-1}$) na ose Y.

Z vámi získaného grafu (světelné křivky fotosyntézy) stanovte (odečtem u naměřených hodnot nebo výpočtem u interpolovaných hodnot):

- hodnotu kompenzační ozáření (I_c),
- hodnotu temnotní respirace (R_d) a
- hodnotu maximální rychlosti čisté fotosyntézy (P_{Nmax}) pro měřené rostliny

Úloha:

Reakce fotosyntézy rostlin na světlo: Měření světelné křivky fotosyntézy

Úloha:

Reakce fotosyntézy rostlin na světlo: Měření světelné křivky fotosyntézy

Diskuze získaných dat - závěry

Porovnejte varianty v přehlední sumární tabulce a pokuste se slovně vysvětlit pozorované rozdíly mezi variantami v závěru.

- ▶ Ve kterých parametrech se experimentální varianty mezi sebou nejvíce lišily?
- ▶ Jakým mechanismem mohlo ke změně parametrů křivky dojít (ovlivnění strukturních vlastností, funkční změny)?
- ▶ Jaké praktické důsledky mohou pozorované změny ve fungování fotosyntetického aparátu mít pro rostliny?